

Yttrande över remiss från Naturvårdsverket gällande samråd inför jakt efter säl 2024–2025

Sammanfattning

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) anser att:

- Tidigare års licensjakten på gråsäl inte har försvårat för arten att med god marginal uppfylla kraven för gynnsam bevarandestatus.
- Sälpopulationerna runt Sveriges kust orsakar betydande skador på kustfisket samtidigt som den ökade predationen har negativ påverkan på vissa fiskbestånd.
- Vetenskapliga undersökningar visar att gråsälens predation kan ha en betydande påverkan på mängden vuxen gädda och abborre i Östersjöns skärgårdar (Bergström m.fl. 2022a,b). Dessutom visar en ny storskalig analys att gråsälens predation bidrar till ett regimskifte i kustzonen där rovfiskbestånd slås ut storspigg tar över, vilket har återverkningar på kustekosystemets funktion (Olin m.fl. 2024).
- Knubbsälspopulationen, framförallt i Skagerrak har uppnått ”carrying capacity” enligt vetenskapliga källor (Hårding et al., 2018). Stabiliseringen i populationen tyder även på detta. En begränsad licensjakt på en population som nått carrying capacity går inte emot HELCOMS omstridda sälrekommendation att populationen inte ska minska med mer än 10% över 10 år.
- Jakt behövs som ett av förvaltningsverktygen för att reducera dagens problem till en acceptabel nivå. Andra lösningar bör kombineras med jakten, men kan inte minska problemen tillräckligt i avsaknad av jakt.
- Sälens betydelse som resurs bör utredas och ingå i beslut om licensjakt.
- Beslut om licens- och skydds jakt på säl bör dock ta hänsyn både till effekter på populationsnivå och till djurvälståndseffekter för en god jaktetik.
- Skadeförebyggande åtgärder mot säl behöver utvecklas ytterligare.

- Det bör införas striktare villkor för bärgning, av djurskydds- och förvaltningsskäl.
- Provtagning avseende hälsostatus och miljöindikatorer är fortsatt viktig.
- Kravet på rapportering av påskjutna sälar bör omfatta all säljakt och inkludera vikare.
- Data om skadeskjutning bör sammanställas som underlag till beslut om jaktmetoder och vidare forskning.
- Jakt på säl från båt bör liksom tidigare medföra krav på särskild utbildning och obligatoriska skjutprov bör övervägas.
- Inriktningen på förvaltningsmålen inom Helcom bör ses över, och grundas på ekologisk kunskap och dagens förhållanden.
- Det behöver klargöras hur de mål Hav följer gällande sälpopulationerna (HELCOM, OSPAR) ska uppfyllas i samspel med andra mål som t ex de mål HaV har för livskraftiga fiskbestånd och ett gynnsamt och hållbart kustfiske. Givet sälarnas negativa effekter på fiskbestånd finns sannolikt målkonflikter mellan dessa.
- Jägarnas beteenden och attityder behöver studeras för att kunna besvara flera av Naturvårdsverkets frågor.

SLU representerar olika perspektiv på säljakten och de som medverkat har gjort det i olika delar av yttrandet.

Generella synpunkter

SLU saknar vetenskapligt underlag i remissen som bas för beslut på antal sälar som ska fällas. Var kommer t ex förslaget till jakt av 500 gråsäl från?

I remissen nämns att sälbeståndet minskat i vissa områden och att sälarna visar större känslighet för störningar än tidigare. Information om störningskänsligheten är inte vetenskapligt belagt utan är indicier. Det är klart att sälbestånden har ökat längst finska kusten, men huruvida sälarna har flyttat pga. av störningar är inte vetenskapligt belagt.

SLU känner inte till vetenskapliga belägg att knobbsälspopulationerna har minskat, var kommer denna information ifrån?

I remissen anges att vikarepopulationen populationsökning inte går att fastställa. Vad baseras denna information på? Vikarpopulationens tillväxt presenteras tydlig av Luke i Finland. <https://www.luke.fi/sv/uppf%C3%B6ljningar/inventering-av-havssalar-och-uppfoljning-av-salstammens-struktur/i-ostersjon-patrafades-narmare-46-000-grasalar-inventeringen-av-vikare-forsvaras-av-forandrade-isforhallanden>.

Precis som vid annan jakt så anser SLU att Naturvårdsverket vid beslut om licens- och skydds jakt på säl både behöver ta hänsyn till arternas biologiska förutsättningar och djurvälståndseffekter för en god jaktetik. Det finns ett antal riskfaktorer som är specifika för säl, i och med att jakten till delar kan utföras från ett rörligt objekt.

SLU anser att en del i utvärderingen av licens- och skyddsjakten bör vara att undersöka säljägarnas attityder och vanor genom vetenskapliga metoder. Även licensjaktens effekter på populationers rörelsemönster, skadeförebyggande åtgärder mot säl, sälars hälsostatus och effekterna för det individuella djuret bör undersökas närmare.

Vid beslut om licens- och skydds jakt är det viktigt att sälars hälsostatus och bifångst av säl vägs in.

Specifika synpunkter

1. Skador och övrig påverkan orsakad av säl

SLU instämmer i att gråsäl, knobbsäl och vikare orsakar allvarlig skada på fiskeredskap samt fiske, men vill samtidigt lyfta att sälarna även utgör en jaktlig resurs. I vilken omfattning ekosystemtjänster från sälarna utnyttjas är dock dåligt studerat.

2. Antal sälar som får fällas i respektive geografiskt område

SLU instämmer i behovet av att dela upp det föreslagna antalet sälar som får fällas i lämpliga områden, baserat på var behovet är som störst utifrån rapporterade skador, lekområden för fisk, mm. SLU saknar en mer genomgående beskrivning av sälpopulationens hälsostatus och mortalitet av andra orsaker än jakt, vilket kan ha bäring på om föreslaget antal sälar som får fällas är väl balanserat. Ett stort antal sälar dör vid bifångst av fiske varje år. Det bör införas krav på att sådan bifångst rapporteras. SLU menar att det är viktigt att hänsyn tas till hälsostatus och bifångst vid beslut om jaktkvoter.

SLU anser dock inte att en sänkning av kvoten för gråsäl är befogad, med tanke på den starka stammen i Östersjön som fortsätter växa. Särskilt som det kommer rapporter om minskande hull och att sälar är i dålig kondition, vilket sannolikt delvis beror på konkurrens om vikande fiskbestånd, men som även kan bero på andra, ännu ej klarlagda hälso- och miljöfaktorer som påverkar sälen. Frågan om minskande jakttryck kan ej besvaras utan att undersöka jägarnas attityder och beteenden.

3. Jakttider samt områden och tid för inventering

SLU ser positivt på att hänsyn tas till kutnings-, pälsbytes- och inventeringsperioder vid beslut om jakttider för gråsäl, men menar att det finns behov att studera detta vidare, enligt slutsatserna i en nyligen publicerad rapport från Naturvårdsverkets rapport (Härkönen m.fl. 2023).

4. Annan lämplig lösning

SLU anser att förebyggande skadeåtgärder, såsom sälsäkra redskap och sälavvisande metoder behöver ytterligare forskning och utveckling.

5. Rutiner för och omfattning av bärgning och provtagning

Bärgning av säl är viktig ur flera aspekter. Vid bärgning kan det bekräftas att sälen faktiskt har dött och träffbilderna på sälen kan undersökas. Resurser i form av kött, skinn och fett kan tas tillvara, och möjligheterna till provtagning ökar. Bärgning kan underlättas av att jakt utförs på grundare vatten samt kortare skjutavstånd. Vid jakt från land kan båtförare ingå i jaktlaget, och vid jakt från båt kan motorn vara på, för att snabbare nå fram till sälen. Dykare kan ingå i jaktlaget för att bärga sjunken säl (Rathjen, 2023). Dessutom finns anledning att beakta när det kan vara störst svårigheter att bärga en säl. Gråsäl som skjuts månaden före pälsbytet sjunker ofta då de flesta djuren är magra, enligt Härkönen, m.fl. (2023), vilket inte underlättar bärgningen. Det senare anses vara en självklar del av jakten hos flera jaktutövare. SLU instämmer i att provtagning avseende biologi, hälsostatus och miljöindikatorer är viktig. Provtagningen bör utökas till att omfatta fler individer och, om övervakningen tillåter, utföras över hela jaktsäsongen. Ökad ersättning för provtagning och större avsättning för sälprodukter, skulle, tillsammans med djurskyddsaspekterna, kunna öka incitamentet för bärgning. Striktare villkor för bärgning bör införas i jaktbesluten. I jaktbesluten bör även anges strategier som kan underlätta bärgningen.

6. Uppföljning av licensjaktens effekter 2023

Stammen av gråsäl i Östersjön fortsätter att växa, trots jakt. Lokala omfördelningar och minskningar inom kärnområdet bör nödvändigtvis inte ses som problematiska, då detta varit ett av syftena med jakten. SLU anser inte att tidigare års licensjakter påverkat stammen av gråsäl negativt, och ser därmed inget behov av att minska det potentiella jaktuttaget. Liksom tidigare år anser SLU att utnyttjande av kvoterna och måluppfyllnaden i förvaltningsplanerna dels begränsas av att målsättningarna med skötseln av skyddade områden inte uppdaterats i takt med sälbeståndens utveckling, dels genom att jakten begränsas tidsmässigt för att säkerställa intakta inventeringsperioder. Generellt borde Helcom ta fram en uppdaterad förvaltningsplan för hela Östersjön, baserad på ekologisk kunskap och aktuellt läge för sälarna och tillgången till föda.

8. Övrigt

Kontakter med Naturvårdsverket före och efter säljakt, dvs undersökningsplikt av antal kvarvarande på kvot och rapporteringsplikt

Enligt jaktförordningen (1987:905) ska påskjutna sälar rapporteras vid licensjakt. SLU välkomnar att detta nu förtydligas i jaktbesluten. För att ge säljägare större möjlighet att uppfylla jaktförordningens krav på inrapportering av påskjuten säl bör kravet tydliggöras även på Naturvårdsverkets hemsida. Kunskap om påskjutning och risk för skadeskjutning bidrar till kunskapen av hur väl jakten fungerar ur såväl förvaltnings- som djurvälståndssynpunkt. Rapporteringen ger även underlag till forskning. SLU föreslår därför att det ska vara rapporteringsplikt för påskjutning av säl även vid skyddsjakt, och att det bör förtydligas att även vikare inkluderas.

Rapporterings- och forskningsbehov vid säljakt

Att skjuta säl i vatten från stillaliggande båt är förenat med olika risker för skadeskjutning; att sälen eller båten rör sig (ex. vid vind eller att någon rör sig i båten) (Butterworth et al. 2007). Skadeskjutningsfrekvensen är, såvitt SLU förstår, inte känd när det gäller nuvarande jakt på säl i svenska vatten, och olika siffror har omnämnts vid jakt från land och båt i olika situationer och miljöer (Sand, Lund och Westerberg, 1997; Nammco Workshop On Hunting Methods For Seals And Walrus, 2004; Butterworth et al., 2007; Hampton et al., 2021). Det är viktigt att observerade skadeskjutningar dokumenteras och rapporteras, vilket skulle ge ett nödvändigt underlag för att bedöma jaktens djurvälståndskonsekvenser enligt jaktlagen (1987:259). SLU anser att mer forskning behövs kring skadeskjutningsfrekvens, främst vid stillaliggande båt på säl i vatten, men även ifall risken för skadeskjutning skiljer sig från landbaserad jakt på säl.

Utbildning

SLU anser att kravet på att ha genomgått utbildning för att jaga säl från båt fyller en viktig funktion för att utbilda jägare i hur de bör jaga och förvalta vad som för många är ett nytt vilt. SLU anser att det bör övervägas obligatoriska skjutprov i säljaksutbildningen som är anpassade efter sälarnas rörelsemönster i vatten.

Information om djurskyddsaspekter vid säljakt

Då det finns ett antal riskfaktorer vid säljakt, så menar SLU att Naturvårdsverket bör överväga att i samråd med Jägareförbundet och forskare ta fram råd i form av vägledning/informationshäfte som kan bidra till en god jaktetik, exempelvis lämpliga skjutavstånd, metoder för avståndsbedömning och bärgning, sälens position och träffyta, bedömning av medvetlöshet vid bärgning (exempelvis kontroll av hornhinnereflex). Denna typ av råd ingår i åländska landskapsregeringens informationsbroschyr om säljakt. Utvalda råd kan även inkluderas i jaktbesluten.

Referenser

- Butterworth, A., Gallego, P., Gregory, N., Harris, S., & Soulsbury, C. 2007. Welfare Aspects of the Canadian Seal Hunt: Preliminary Report and Final Report. Document submitted to European Food Safety Authority (EFSA). <https://efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.2903/j.efsa.2007.610>
- Hampton, J.O., Arnemo, J.M., Barnsley, R., Cattet, M., Daoust, P.Y., et al. 2021. Animal welfare testing for shooting and darting free-ranging wildlife: a review and recommendations. *Wildlife Research*, 48(7), 577–589. <https://doi.org/10.1071/WR20107>
- Härkönen, T., Lunneryd S-G & Hårding, K.C. 2023. Reproduktionsperioder och andra störningskänsliga perioder hos säl. En kunskapssammanställning om gråsäl, knubbsäl och vikaresäl. Naturvårdsverket. Rapport 7129, december 2023. Rathjen, M. 2023. Djurvälstånd och djurskydd vid säljakt i Sverige. En kvalitativ och kvantitativ studie med fokus på jaktmetoder och utfall. Examensarbete 30 hp, Agronomprogrammet-Husdjur. Sveriges lantbruksuniversitet.
- Report of the Nammco Workshop On Hunting Methods For Seals And Walrus. 2004. North Atlantic House Copenhagen, Denmark. 7-9 September 2004. <https://nammco.no/wp-content/uploads/2016/09/Report-from-the-Workshop-on-Hunting-Methods-for-Seals-and-Walrus-2004.pdf>
- Sand H., Lunneryd, S.G. & Westerberg, H. 1997. Praktiska erfarenheter från forskningsjakt på gråsäl. Rapport till Projekt Säl & Fiske.
- Olin A, Bergström U, Bodin Ö, Sundblad G, Eriksson B K, Erlandsson M, Fredriksson R, Eklöf J 2024. Predation and spatial connectivity interact to shape ecosystem resilience to an ongoing regime shift. *Nature Communications* 15.
- Bergström U, Berkström C, Sköld M (eds), Boström M, Börjesson P, Eggertsen M, Fetterplace L, Florin A-B, Fredriksson R, Fredriksson S, Kraufvelin P, Lundström K, Nilsson J, Ovegård M, Perry D, Sundelöf A, Wikström A, Wennhage H 2022. Long-term effects of no-take zones in Swedish waters. *Aqua reports* 2022:20. Swedish University of Agricultural Sciences.
- Bergström U, Larsson S, Erlandsson M, Ovegård M, Ragnarsson Stabo H, Östman Ö, Sundblad G 2022. Long-term decline in northern pike (*Esox lucius* L.) populations in the Baltic Sea revealed by recreational angling data. *Fisheries Research* 251, 106307
- Hårding KC, Salmon M, Teilmann J, Dietz R and Harkonen T (2018) Population Wide Decline in Somatic Growth in Harbor Seals—Early Signs of Density Dependence. *Front. Ecol. Evol.* 6:59. doi: 10.3389/fevo.2018.00059

Beslut om detta yttrande har på rektors uppdrag fattats av dekan Torleif Härd efter föredragning av koordinator Linda Ferngren. Innehållet har i olika delar utarbetats av universitetsadjunkt Johan Lindsjö vid institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd samt Nationellt centrum för djurvälfärd, doktorand Josefine Jerlström och universitetsadjunkt Katja Lundqvist båda vid institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd, kvalificerad handläggare Elina Åsbjer vid Nationellt centrum för djurvälfärd, expert Jonas Malmsten, docent Margareta Steen och universitetslektor Fredrik Widemo alla vid institutionen för vilt, fisk och miljö samt forskarna Sara Königson, Ann-Britt Florin och Ulf Bergström alla vid institutionen akvatiska resurser.

Torleif Härd

Linda Ferngren